УДК 811.111`373.2.001.33:73/79
DOI: https://doi.org/10.18524/2307-4604.2018.1(40).137066

Васильєва О. О.
викладач,
Національний університет «Одеська юридична академія»

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ГЕМЕРОНІМІВ

Стаття присвячена аналізу структурних і мотиваційних особливостей гемеронімів, що позначають радіоновини. Розподілено ідеоніми на однокомпонентні, двокомпонентні та багатокомпонентні структури; на прості, складні та складені. Під час мотиваційного аналізу власних назв на позначення радіопрограм було виокремлено типи їхньої мотивації.
***Ключові слова**: ідеонім, гемеронім, структурні типи, мотивація, радіоновини.*

***Васильева О.А. Структурно-семантические особенности функционирования англоязычных гемеронимов.** Статья посвящена анализу структурных и мотивационных особенностей гемеронимов, обозначающие радионовости. Распределены идеонимы на однокомпонентные, двухкомпонентные и многокомпонентные структуры; на простые, сложные и составные. Во время мотивационного анализа собственных имен для обозначения радиопрограмм было выделено типы их мотивации.*
***Ключевые слова**: идеонимы, гемероним, структурные типы, мотивация, радионовости.*

***Vasylieva O.O. Structural-semantical peculiarities in the functioning of English gemeronyms.** The article is dedicated to the analysis of structural and motivational peculiarities of gemeronyms, namely the proper names of radio news, a subclass of ideonyms. According to the different ratings of online and offline press, one hundred US radio programs have been chosen as the material of this research. Gemeronyms are divided into one-component, two component and multicomponent structures; simple, complex and compound. One component gemeronyms are without or with derivational affixes. Compound gemeronyms are subdivided into composites, affixational composites and abbreviations. Two-component and multicomponent gemeronyms are related to word combinations and sentences. Motivation is presented in two different ways: formal and semantical link between words as signs (relative motivation) and a link between signs and their referents (absolute motivation). Having analyzed gemeronyms we established the types of their motivation. Combined motivation which unites possessive and substantial motives take the leading place in English gemeronyms. English gemeronyms` peculiarity lies in the use of compound multicomponent onyms with possessive and substantial motivation.*
***Key words:** ideonym, gemeronym, structural types, motivation, radio news.*

Розвиток ономастики як розділу лінгвістики, «який вивчає власні імена (оніми) у різних аспектах» [10, 517], «досліджує сутність, специфіку, будову, групування, походження, закономірності функціонування та розвиток власних назв» [1, 236], призводить до поступового розширення обсягу об'єкта дослідження за рахунок нових чи малодосліджених розрядів та підрозрядів власних назв. Ідеоніми як окремий розряд власних назв привертає увагу багатьох ономатологів, зокрема О. В. Суперанської [6], М. М. Торчинського [8], М. Г. Луннової [2], Н. Михайличенко [3], М. М. Цілиної [9], Ю. М. Подимової

[5] та ін. Попри досить високий ступінь зацікавленості вчених різнобічними аспектами функціонування цього розряду пропріальних одиниць, англомовні ідеоніми досі залишаються поза увагою дослідників, що робить дану роботу **актуальною**.

Загальноприйнятими є такі дефініції терміна **ідеонім** – власні назви, які мають денотати в розумовій, ідеологічній та художній сферах людської діяльності [11, 61]; «власна назва окремого об'єкта культури, науки, мистецтва, взагалі духовності» [10, 94], що, на наш погляд, не повністю висвітлює сутність цього розряду власних назв. Пропонуємо уточнити даний термін наступним чином: **ідеонім** – це **власна назва результату людської творчої діяльності, яка має духовну, інтелектуальну та мистецьку цінність**.

Денотатно-номінативна класифікація ідеонімів була детально розроблена М. М. Торчинським, який розділив їх на такі підкласи:

1) **артіоніми** – власні назви творів мистецтва;
2) **бібліоніми** – власні назви текстів;
3) **гемероніми** – власні назви засобів масової інформації;
4) **поетоніми** – власні назви художнього мовлення;
5) **артіфрагментоніми** – власні назви, засвідчені у творах мистецтва;
6) **хрононіми** – власні назви проміжків часу [8, 124].

Всі ці підкласи ідеонімів мають у зазначеній класифікації подальший розподіл. У цій розвідці зупиняємося на детальному аналізі **гемеронімів**, тобто власних назв засобів масової інформації. М. М. Торчинський поділяє на **пресоніми** (друковані ЗМІ) та **електрононіми** (електронні ЗМІ) за способом передавання інформації [8, 131–132], причому до них вчений відносить також і радіо- та телепередачі, що, на думку вченого, має стосуватися не розважальних чи освітніх, а виключно інформаційних новин, наприклад, газета *The Times*, журнал *The Time*, Інтернет-портал новин *censor.net*, радіоновини *BBC World Service Radio News*.

Видається на разі актуальним проаналізувати як структурні, так і мотиваційні особливості гемеронімів, що позначають радіоновини, що і є **метою** даної статті. **Об'єктом** дослідження послугували англомовні гемероніми, **предметом** – власні назви на позначення радіоновин в аспекті їхніх семантико-структурних особливостей. **Матеріалом** дослідження було обрано 100 найпопулярніших радіопрограм США, обраних на основі рейтингів у друкованих та електронних виданнях.

Згідно з ономастичною традицією [7; 4; 11; 8; 10], розподіляємо ідеоніми на **однокомпонентні**, **двокомпонентні** та **багатокомпонентні** структури; на **прості**, **складні** та **складені**. До **однокомпонентних** належать ідеоніми, які виражено **непохідними** та **простими похідними** (суфіксальними й префіксальними) словами. **Складні** ідеоніми розмежовуються на **власне композити**, **афіксальні композити** й **абревіатури**. Двокомпонентні й багатокомпонентні ідеоніми можуть бути представленими **словосполученнями** й **реченнями**. Застосувавши подану класифікацію до гемеронімів на позначення радіопрограм, виокремлюємо наступні структурні типи:

1) Однокомпонентні гемероніми виявилися взагалі непоширеними серед власних назв, що позначають радіопрограми. Було виокремлено лише

єдиний випадок використання **власне композита** *Marketplace*, що становить 1% від загальної кількості вибраних онімів.

2) Двокомпонентні гемероніми є значно більш поширеними – 33 % від загальної кількості. Переважно цей структурний тип представлено словосполученнями (30 %), з такими структурними моделями: ПРИКМЕТНИК + ІМЕННИК (*Pure American, Morning Edition, Fresh Air*), ІМЕННИК + ІМЕННИК (*The Lia Show, The Savage Nation*), ІМЕННИК + ПРИКМЕТНИК (*Delilah Adult*); а також словосполуками (*Coast to Coast*).

3) Багатокомпонентні гемероніми є найчисленнішими, бо їхня загальна частка становить 66 %, 63 % з яких представлено словосполученнями. Серед них переважає комбінація ІМЕННИК + ІМЕННИК + ІМЕННИК (*The Thom Hartmann Program, The Alex Jones Show, The Mike Gallagher Show*), що будується з імені й прізвища ведучого, які скомбіновані з жанром програми. В одному випадку першим елементом виступає абревіатура *BBC World Service*. Ще один гемеронім складався з таких компонентів: ЗАЙМЕННИК + ІМЕННИК + ДІЄПРИКМЕТНИК (*All Things Considered*). Крім того, з вибірки було вилучено словосполуки загальною кількістю 2 % на кшталт *Live from Here*, а також 1 % речень – *Wait Wait... Don't Tell Me*!

Загальне співвідношення структурних типів цього підкласу гемеронімів можемо унаочнити в наступній таблиці, а також в діаграмі:

Таблиця 1

Структурні типи англомовних гемеронімів на позначення радіопрограм

Структурний тип		Кількість (%)
Однокомпонентні складні	композити	1
Двокомпонентні складені	словосполуки	3
	словосполучення	30
Багатокомпонентні складені	словосполуки	2
	словосполучення	63
	речення	1
Всього		100

Як можемо побачити в наведених підрахунках, провідні позиції посідають багатокомпонентні, переважно трикомпонентні, складені гемероніми-словосполучення.

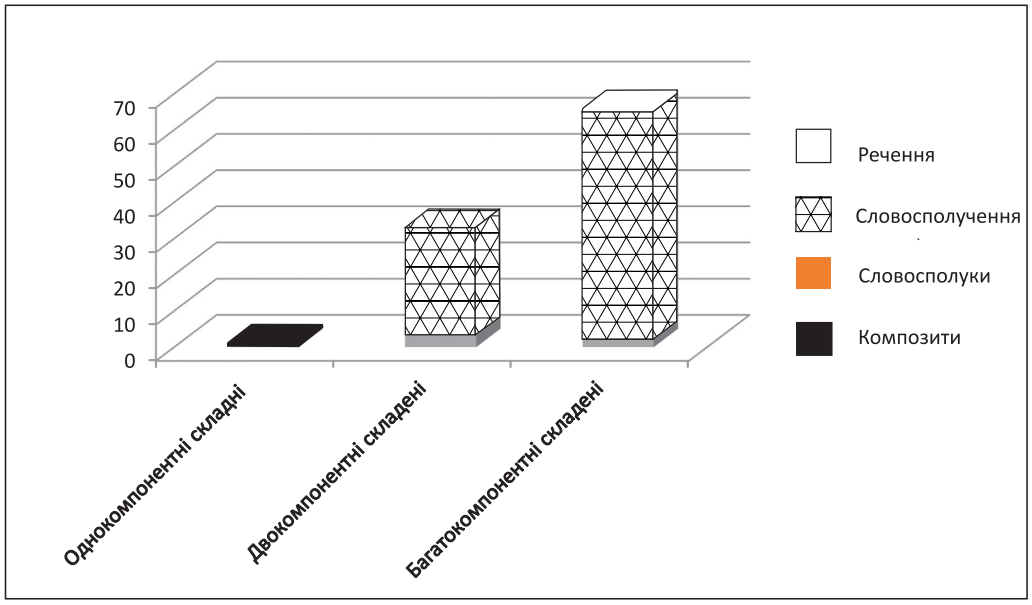

Рис. 1. Співвідношення структурних типів англомовних гемеронімів на позначення радіопрограм

Що стосується мотиваційної класифікації гемеронімів на позначення радіопрограм, то слід зауважити, що **мотивація** трактується двома різними шляхами: як формальний і семантичний зв'язок між словами як знаками, тобто як відносна мотивація, та як зв'язок між знаками і їхніми денотатами, тобто як абсолютна [12, 481]. Узагальнивши мотиваційні класифікації власних назв, М. М. Торчинський запропонував таку [8, 187–192]:

1) кваліативні оніми, що мотивовані характерними ознаками денотата, що відбиваються так чи так у назві радіопрограми, наприклад, *All Things Considered, Fresh Air, The Savage Nation*;

2) сутністі ідеоніми вказують на функції денотата, що у 'чистій' формі в нашій вибірці виокремлено не було. Однак варто зауважити, що саме сутнісний компонент є обов'язковим для власних назв радіопрограм з комбінованою мотивацією, наприклад, *The Glenn Beck* ***Program****, The Dave Ramsey* ***Show***;

3) локативні власні назви певним чином вказують на місцезнаходження їхніх денотатів, що було виявлено лише в одному випадку, тобто цей тип мотивації не є поширеним для досліджуваного класу онімів: *Coast to Coast*;

4) темпоральні оніми пов'язані з часом виникнення їхніх денотатів, або ж певною вказівкою на час виходу в ефір програми, наприклад, *Morning Edition*;

5) посесивні оніми вказують на право власності на денотат, що не є актуальним для ідеонімів цієї групи; хоча багато власних назв із комбінованою мотивацією мають цей компонент, наприклад, *The Kim Komando Show, The Hugh Hewitt Show;*

6) ідеологічні оніми пов'язані з поглядами номінатора на певні

соціальні, естетичні, політичні чи інші проблеми, наприклад, *Pure American*;

7) апотропейні власні назви є побажанням, командою до якоїсь дії, прикладом чого слугує єдиний випадок такого оніма: *'Wait for me, Daddy!*;

8) патронімічні оніми пов'язані з предками, попередниками, що не є актуальним для власних назв на позначення радіопрограм;

9) меморіальні власні назви увічнюють пам'ять про когось або щось, що також не було виокремлено з масиву зібраного матеріалу;

10)номінальні власні назви надаються без спеціального мотиву, що є нетиповим для ідеонімів, які позначають радіопрограми;

11) символічні оніми трансформуються в символи, причому власна назва радіопрограми не має необхідного сугестивного потенціалу, щоб перетворитися на символ, тому такі приклади в нашій вибірці відсутні;

12)асоціативні власні назви утворено за аналогією з іншими власними назвами, що не було виявлено в нашій вибірці;

13)ситуативні власні назви створюються на основі певної актуальної життєвої ситуації, яка не має відношення до номінованого об'єкта, що не було виокремлено в нашому матеріалі.

Крім того, М. М. Торчинський виокремлює оніми з комбінованою мотивацією на кшталт *The Sean Hannity Show* (посесивно-сутнісна мотивація) чи *Live from Here* (кваліативно-локативна мотивація) та з невідомою, що в нашій вибірці не знайдено.

Таким чином, під час мотиваційного аналізу власних назв на позначення радіопрограм було виокремлено такі типи мотивації, що узагальнено й унаочнено в наступних таблиці й діаграмі:

Таблиця 2

Типи мотивації англомовних гемеронімів на позначення радіопрограм

Тип мотивації		Кількість (%)
Простий	кваліативний	8
	темпоральний	2
	локативний	1
	ідеологічний	1
	апотропейний	1
Комбінований	посесивно-сутнісний	86
	кваліативно-локативний	1
Всього		100

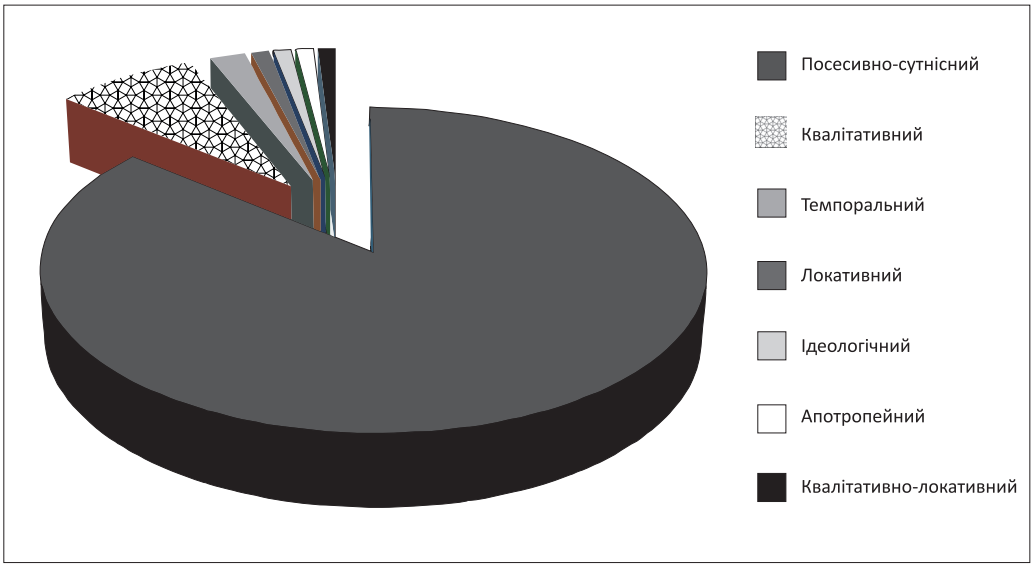

Рис. 2. Співвідношення типів мотивації англомовних гемеронімів на позначення радіопрограм

Таким чином, у англомовних ідеонімів на позначення радіопрограм переважає комбінована мотивація, яка поєднує посесивний та сутнісний мотиви.

У результаті проведеного аналізу висновуємо, що специфіка пропріальних одиниць, які в англійській мові позначають радіопрограми, полягає в домінуванні складених трикомпонентних онімах з посесивно-сутнісною мотивацією. Перспективним видається проаналізувати гемероніми, що позначають телевізійні програми, з метою їх порівняння з дослідженими в цій розвідці онімами, що дозволило б встановлення загальних та дистинктивних рис англомовних гемеронімів.

Список літератури

1. *Карпенко* Ю. О. *Вступ до мовознавства* : [підручник] /*Ю.* О. *Карпенко.* – К. : Академія, 2006. – 336 с.
2. Луннова М. Г. Семантические особенности названий произведений современных пензенских поэтов и писателей [Электронный ресурс] /М.Г.Луннова. – Режим доступа: https://studfiles.net/preview/6172067/page:6/
3. Михайличенко Н. Ідеоніми в газеті «День»: функції та структурно-синтаксичні особливості/ Н.Михайличенко // Наукові записки ТНПУ. – Серія: Мовознавство. – Вип. I (25) 2016. – С.61–64.
4. Німчук В.В. Українська ономастична термінологія (проект) / В.В.Німчук // Повідомлення Української ономастичної комісії. – К.: Наукова думка, 1966. – Вип. 1. – С. 24–43.
5. Подымова Ю. Н. Названия фильмов в структурно-семантическом и функционально-прагматическом аспектах : дис. … канд. филол. наук: 10.02.01 / Ю.Н.Подымова. – Майкоп, 2006. – 205 с.
6. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / А. В. Суперанская. – М.: Изд-во ЛКИ, 2007. – [изд. 2-е, испр.] – 368 с.
7. Суперанская А. В. Структура имени собственного (Фонология и морфонология) / А. В. Суперанская. – М.: Наука, 1969. – 207 с.

8. Торчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.01 / Михайло Миколайович Торчинський. – К., 2010. – 502 с.
9. Цілина М. М. Архаїчні й давні українські ідеоніми / М. М. Цілина // Записки з ономастики : [зб.наук.праць]. – Одеса : Астропринт, 2015. – Вип. 18. – С. 745–758.
10. Бучко Д. Г. Словник української ономастичної термінології / Д. Г.Бучко, Н. В. Ткачова. – Харків : Ранок-НТ, 2012. – 252 с.
11. Подольская Н.В. Словарь русской ономастической терминологии [2-е изд.] / Н.В. Подольская. – М.: Наука, 1988. – 192 с.
12. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2010. – 843 с.

References

1. Karpenko, Yu.O. (2006), *Introduction to linguistics* [*Vstup do movoznavstva*], Academy, Kiev, 336 p.
2. Lunnova, M.G. *Semantic features of the names of the works of modern Penza poets and writers* [*Semanticheskie osobennosti nazvanij proizvedenij sovremennyh penzenskih pojetov i pisatelej*], available at: https://studfiles.net/preview/6172067/page:6/
3. Mykhailychenko, N. (2016), "Ideolonyms in the newspaper «Day»: functions and structural-syntactic peculiarities", *Scientific notes of TNPU*. ["Ideonimy v gazeti «Den'»: funkcii' ta strukturno-syntaksychni osoblyvosti", *Naukovi zapysky TNPU*], vol. (25) 2016, pp.61-64.
4. Nymchuk, V.V. (1966), "Ukrainian Onomastic Terminology (project)" *The Ukrainian Onomastic Commission* ["Ukrai'ns'ka onomastychna terminologija (proekt)", *Povidomlennja Ukrai'ns'koi' onomastychnoi' komisii'*], Scientific Opinion, Kiev, vol. 1, pp. 24-43.
5. Podymova, Yu.N. (2006), *Names of films in the structural-semantic and functional-pragmatic aspects*: *Thesis* [Nazvanija fil'mov v strukturno-semanticheskom i funkcional'no-pragmaticheskom aspektah: dis. … kand. filol. nauk: 10.02.01], Maikop, 205 p.
6. Supernanskaya, A.V. (2007), *The general theory of the proper name* [*Obshhaja teorija imeni sobstvennogo*], Publishing house LCI, Moscow, 368 p.
7. Supernanskaya, A.V. (1969), *Structure of the proper name (Phonology and morphology)* [*Struktura imeni sobstvennogo (Fonologija i morfonologija)*], Nauka, Moscow, 207 p.
8. Torchinskiy, M.M. (2010), *Structure, typology and functioning of the onymic vocabulary of the Ukrainian language*: *Thesis* [Struktura, typologija i funkcionuvannja onimnoi' leksyky ukrai'ns'koi' movy : dys. ... dokt. filol. nauk : 10.02.01], Kiev, 502 p.
9. Tsilina, M.M. (2015), "Archaic and ancient Ukrainian Ideolonyms", *Notes on onomastics* ["Arhai'chni j davni ukrai'ns'ki ideonimy", *Zapysky z onomastyky*], Astroprint, Odessa, vol.18, pp.745–758.
10. Buchko, D.G., Tkacheva, N.V. (2012), *Dictionary of Ukrainian Onomastic Terminology* [*Slovnyk ukrai'ns'koi' onomastychnoi' terminologii'*], Morning-NT, Kharkiv, 252 p.
11. Podolskaya, N. V. (1988), *Dictionary of Russian onomastic terminology* [*Slovar' russkoj onomasticheskoj terminologii*], Nauka, Moscow, 192 p.
12. Selivanova, O. O. (2010), *Linguistic Encyclopedia* [*Lingvistychna encyklopedija*], Environment, Poltava, 843 p.

Стаття надійшла до редакції 23.02.2018 р.